Бәзәкәнең үз рәссамы

Һәр кеше ниндидер яраткан шөгыль белән яши. Ул аның төп һөнәреннән башка, аерылып торган эш була. Рухый ләззәт бирүче бу шөгыль белән ул бөтен гомер юлын янәшә атлый башлый, шулай тынгысыз иҗат эшенә әверелә. Аңа андый сәләт тумыштан бирелә. Шундый сәләтле кешеләрнең кайберәүләре иҗатлары белән сәнгать күгендә йолдыз булып балкыйлар, зур дәрәҗәләргә ирешәләр, бөтен илгә, дөньяга мәгълүм кеше булалар. Әмма арабызда зур мәйданга чыга алмаган сәләтле кешеләребез дә бар. Ләкин язмышның ачы сынавы, тормыш авырлыклары аларга югары менәргә ирек бирмәгән була.

Менделеевск районының Бәзәкә авылында яшәүче Фәрәхетдин Хуҗиәхмәт улы Хуҗиәхмәтов әнә шундый тумыштан сәләтле кешеләрнең берсе. 1927 елда дөньяга килгән Фәрәхетдиннең балачак еллары дәһшәтле сугыш чорына туры килгән. Шуңа күрә аңа сәләте буенча уку насыйп булмаган. Шулай да ул балачактан ук яраткан шөгыле – рәсем ясауны ташламаган. Аның өенә керсәң, үзеңне картиналар галереясында кебек хис итәсең. Дөрес, араларында танылган рәссамнар – Шишкин, Репин картиналары да бар. Юк, ул аларны коллекцияләмәгән, сатып та алмаган. Үзе күчереп ясаган. Шулай да күп рәсемнәрендә Бәзәкә авылы табигате сүрәтләнгән. Авыл янындагы кырлар, болыннар, таулар – барысы да Фәрәхетдин абыйның пумалачыгы белән картинага әверелгән.

-Миннән төрле рәсемнәр ясап бирүемне сорап бик күп кешеләр килде, - дип сөйли Фәрәхетдин абый. – Бигрәк тә Шишкин, Репин рәсемнәрен күчереп сораучылар күп булды. Аларны халык соравы буенча төшердем. Ә үзем һәрвакыт туган авылымны, якын-тирәдәге табигатьне ясарга яраттым. Буш вакыт булса, яшь чакта да пумалалар, буяулар салынган тартмамны алам да урманга, су буена, болынга китә идем. Тауга менеп, шуннан карап, пейзажлар

төшердем. Хәзер дә бу шөгылемне ташлаганым юк. Эшләмәсәм, өемдә бу кадәр картина булмас иде.

Фәрәхетдин абый беренче рәсемен 1 нче сыйныфта укыганда ясый. Шул вакытта ук ул үз өйләрен тышкы яктан бөтен нечкәлекләре белән төшерә. Төсле карандашлар табып, аны буйый. Рәсемдәге өй тулысынча аларныкы кебек була. Укытучылары шул вакытта ук малайның сәләтен сизеп ала.

-Син рәсем төшерүеңне ташлама. Көн дә шулай матур рәсемнәр ясасаң, үсеп җиткәч зур рәссам булырсың. Аның өчен тырышып укырга кирәк,-ди аңа укытучысы.

Малай “3”лене дошманы итеп күрә. Ул “3”ле алса, өенә елап кайтып керә. Шунда ук әлеге фәнне укырга тотына. Шулай итеп, Фәрәхетдин яхшы билгеләргә генә укып бара. Аның тырышлыгын, сәләтен күреп, укытучылар да аңа зур өметләр баглыйлар.

Ул укыган елларда Бәзәкәдә җидееллык мәктәп кенә була. Укытучылар аңа авылларындагы мәктәпне тәмамлауга, рәссамлыкка укырга барырга тәкъдим итәләр.

Фәрәхетдин укытучылары өйрәткәнчә, документларын һәм ясаган рәсемнәрен күтәреп, Алабуга шәһәренең сәнгать училищесына юл тота.

Биредә аны җылы кабул итәләр. Белем турындагы аттестатны , рәсемнәрен карыйлар да: “Боларны барысын да үзең ясадыңмы?” – дип сорыйлар.

-Безнең өйдә башка берәү дә алай төшерә алмый. Кирәк булса, сезнең портретны да ясап бирәм,- ди Фәрәхетдин.

-Ярый, без сине сынауларсыз гына кабул итәбез. Укыган вакытта барыбызны да ясарсың әле,- ди аңа кабул итү комиссиясендә утыручылар,- 1 сентябрьдә укырга килергә онытма,- дип әйтеп калалар. Җиде ел хыялында йөрткән теләгенең тормышка ашуын белгәч, ул вакытта Фәрәхетдин бик сөенә. Шуңа күрә 1 сентябрь көнне канатланып училищега укырга килә. Егет дәресләрне бик җиңел үзләштерә. Әмма яшәү мөмкинлекләре начар була. Ашатмыйлар. Өйдән алып килергә дә юк. Юынырга су да булмый. Кунарга урын таба алмый интегеп йөри. Шулай тилмереп йөри торгач, ул бетләп бетә. Коры сөяккә кала. Түзәр хәле калмагач, авылына кайтып китә. Ул чорда авылда 7 сыйныф бетергәннәрне колхоз эшенә кушалар. Урта мәктәптә уку күпләргә тәтеми дә. Шулай итеп , Фәрәхетдин дә гади колхозчы булып, төрле эшкә йөри башлый.

1949 елда Алабугада культпросвет училище ачыла. Фәрәхетдин шунда китапханәчегә укый башлый. Авылга китапханәче, клуб мөдире кирәк була. Аның рәсем ясау сәләтен белеп, шунда укырга җибәрәләр. Чөнки китапханәче

стена гәҗитен чыгаручы була. Аңа шул эшне йөкләргә телиләр. Әмма Фәрәхетдин бу училищены да тәмамлый алмый, аны армиягә алалар.

Армиядән кайткач, ул укырга бармый. Аны авылларында кәрзиннәр үрү әртиленә бухгалтер итеп куялар. Аннан соң озак еллар сельпода склад мөдире булып эшли. Фәрәхетдин авылдашы Шәргыя исемле кызны ярата башлый. Нигәдер күңеле аны якын күрә. Аның белән очрашса, күңеле җилкенеп китә, йөрәк ешрак тибә башлаган кебек була.

Өйләнешкәч, озак көттермичә, кызлары Гөлшат дөньяга килә. Ул алар өчен уртак сөенеч, уртак шатлык була. Аннан соң бер-бер артлы уллары – Рәис белән Рашат дөньяга аваз салалар. Фәрәхетдин белән Шәргыя өч балага да төпле тәрбия бирәләр. Алар хәзер барысы да үз гаиләләре белән яшиләр. Рашат авылда төпләнеп калган, үзенә яңа йорт салып чыккан. Гаиләсе белән шунда яши.

-Безнең өлкән яшебездә гомер кичергән йортыбыздан китәсе килмәде. Олыгайгач, үз нигезеңнән аерылу бик авыр икән ул. Шуңа күрә без монда яшәргә булдык. Икебез дә сау-сәламәт, үзебезне үзебез карый алабыз әле. Яшьләр үзләре генә тынычлыкта яшәсеннәр, - ди Фәрәхетдин абый.

Кеше гомере юлында нинди генә киртәләргә очраса да, яраткан шөгыленә тугры булып кала бирә. Фәрәхетдин абый белән дә шулай була. Ул кайда гына эшләсә дә, йортта хуҗалык эшләре күп булуга карамастан, рәсем ясавын дәвам итә.

-Элек, совет чорында авылда клубка, идарә янына зур басма хәрефләр белән төрле плакатлар язарга кирәк була иде,- дип сөйләде Фәрәхетдин абый.

-Партком сәркатибе миңа килә. Ул вакытта партком авылда зур кеше. Аның әйткәнен тыңламыйча ярамый. Авылны бизәү, матурайту өчен дә күп эшләргә туры килде. Шуңа күрә җитәкчеләр мине җиңел эшкә куйдылар. Нинди генә рәсем төшерергә туры килмәде. Элек 1 майда, Октябрь бәйрәмендә авылларда да демонстрацияләр уза иде. Анда җитәкчеләр портретларын күтәреп йөриләр иде. Яшь чак. Мин Сталин, Ворошилов портретларын ясадым. Шуларны демонстрациядә күтәреп йөрисем килде. Мин аларны парткомга күрсәттем. Ул мине атына утыртып, портретларым белән бергә райкомга алып китте.Анда район сәркатибе бер миңа, бер портретларга карап торды да: “Боларны син төшердеңме? Кайдан карап ясадың?”- дип сорады. Мин “Мәктәп дәреслегеннән”. – дип бавап бирдем. Сәркатип ханым кырыс кына: “Син нинди рәссам соң шундый җитәкчеләрне төшерергә?” – дип сорады. Мин курка төшеп: “Алабуга сәнгать училищесында укыдым. Дипломым өйдә калган”, - дип ялганладым. “Алай булса, раслыйбыз, бу портретларны демонстрациядә күтәреп йөрергә ярый”,- диде. Шуннан соң минем күңелгә җылы керде. Мин шундый портретлар да ясый алам икән дип уйладым. Ә

андый җитәкчеләр портретын ул вакытта махсус белеме булмаган кешегә эшләтмәделәр һәм райкомнар аларны эләргә рөхсәт итмиләр иде. Минем рәсемнәрнең шундый цензура аша узуы ул вакытта зур дәрәҗә алуга тиң булды. Шуннан соң миңа районнан да заказлар бирә башладылар. Мин эшләгән плакатлар, рәсемнәр район үзәген дә бизәп тордылар.

-Иң яратып ясаган жанрыгыз нинди?

-Пейзаж төшерергә яраттым. Үзем дә табигатьтә йөрергә, аннан хозурлык алырга яратам. Хәзер дә урманга, су буйларына барам. Тауга менеп янәшәдәге табигатьне күзәтәм. Шуларны рәсемгә төшерәм. Аннары портрет жанры да күңелемә якын. Авылдашларымның портретларын күп эшләдем. Заказ биреп тә эшләттеләр. Якыннарыма портретларын юбилейларына бүләк иттем.

-Рәсемнәрегезне күргәзмәләргә куйганыгыз бармы?

-Районда бер күргәзмәдә катнаштым. Мин күргәзмәләремне Сабантуй бәйрәмендә оештырам. Картиналарымны мәйданга алып төшәм. Барлык җыелган кеше карый. Менделеевск шәһәр Сабан туена да алып барам. Анда да кызыксынучылар күп була.

-Сатып алучылар күпме соң?

-Картиналарымны күп сатып алдылар. Бер елны Германиядән кунакка кайткан кешеләр дә алып киттеләр. Аларга нотариуска барып документ та эшләттек. Мин үз гомеремдә барлыгы 4 мең тирәсе картина ясадым. Аларның барысын җыеп өйсәң, зур бер тау булыр иде.

Бәзәкә авылының тумыштан сәләтле улы үз талантын туган җирендә ача алган. Аңа алдагы көннәрдә дә иҗат уңышлары теләп калабыз. (Михаил Апушев)

Фарахи абый белән Шаргыя апа

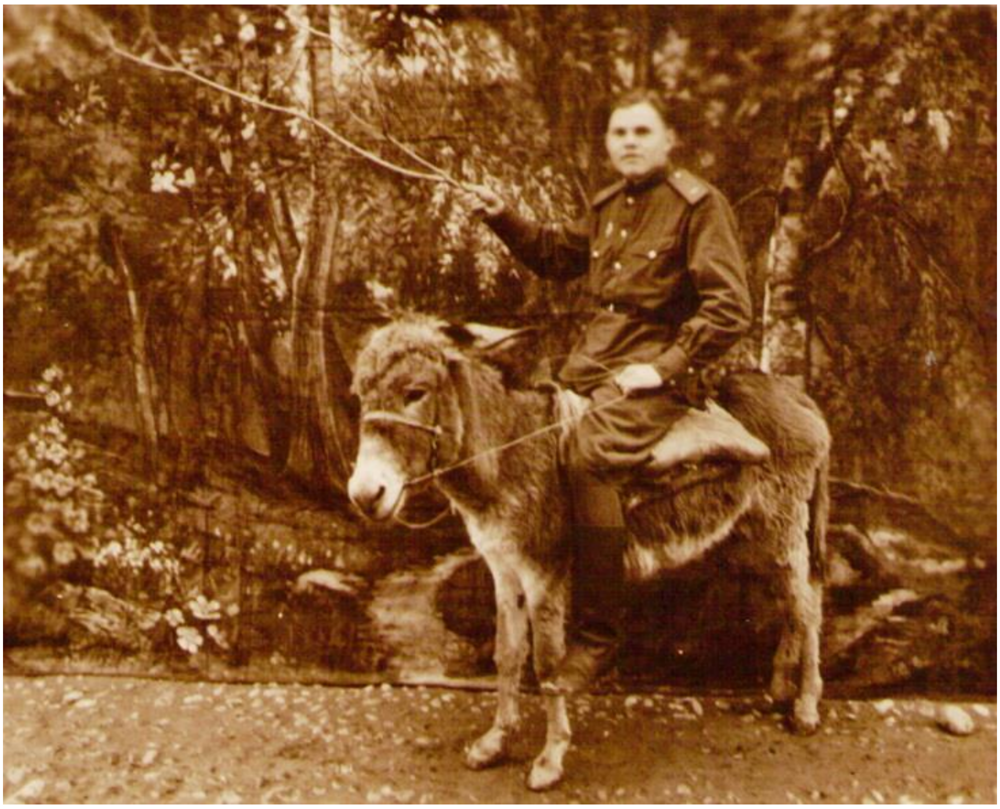

Фарахи абый Ташкентта хәрби хезмәттә вакытта

Фарахи абыйның әнисе Фатхуллина Әскапҗамал

Фарахи абыйның бертуган абыйсы Нуриәхмәт, апасы Мәрьям, Камалутдинова Зәйнәп

Фатхуллин Нуриәхмәт, Фатхуллина Әскапҗамал алдында Рәмзия, Фатхуллина Разия

Фатхуллин Нуриәхмәт хәрби киемдә

Шакирова Шәмсекамал, тәрбияче Сабирова Оркыя, Ибатуллина Шаргыя, Зиннатуллина Минямал, Сәлимгәрәева Мәрьям

Ташкентта 4 ел бергә хезмәт иткән дуслар Әнәс-Наилә (Сарман), Әгъзам-Гөлфия Фарахи абыйларда кунакта

Укытучы Тәскирә апаны соңгы елга озату. 1939 ел

Әхмәдиев Шәмси, Тазиев Мулланур

1938елда Ык Тамагы авылында уздырылган райпотрбсоюз конференциясендә катнашкан Бәзәкә кешеләре.

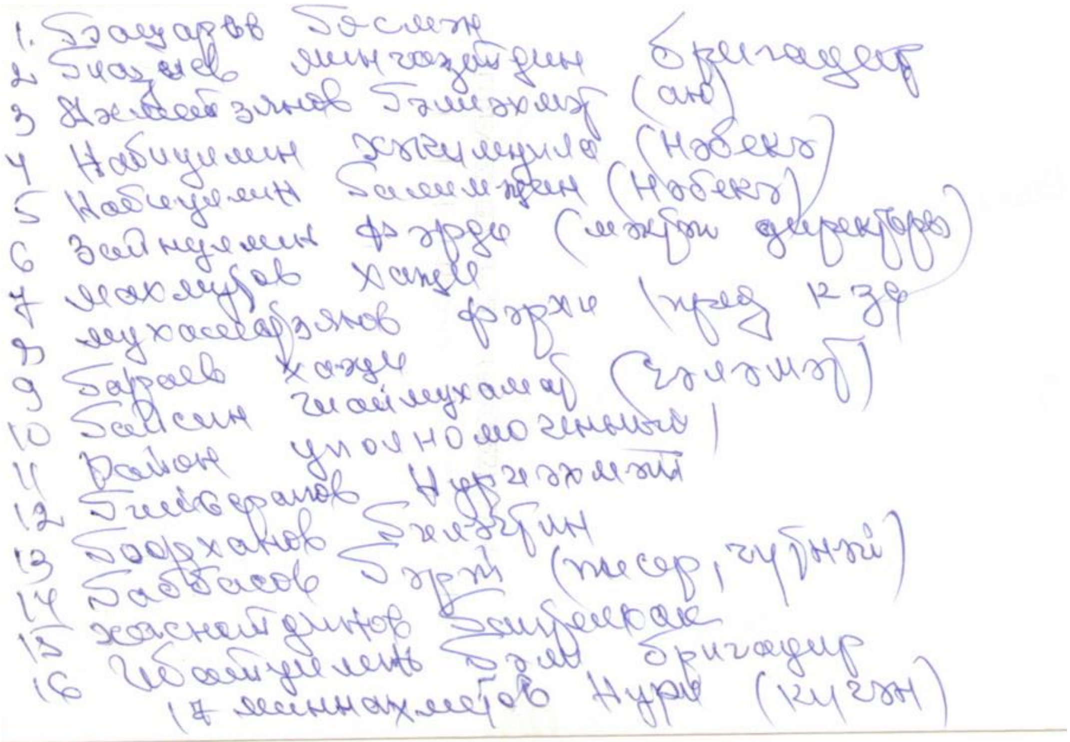
1. Бәшаров Бәсим
2. Биязиев Миңгазетдин бригадир
3. [illegible] (ат)
4. Набиуллин [illegible] (Нәбек)
5. Набиуллин Сәлимҗан (Нәбек)
6. Зәйнуллин Фәрхи (мәктәп директоры)
7. Махмутов [illegible]
8. Мухаметзянов Фәрхи (пред [illegible])
9. Бараев [illegible]
10. [illegible] (Гумәр)
11. Район уполномоченный
12. [illegible] Нурмөхәммәт
13. Борханов [illegible]
14. Габбасов [illegible]
15. [illegible]
16. [illegible] бригадир
17. Миннахметов Нури (кияү)

61нең Сабан туе

ПЕТРОДВОРЕЦ 1970 год

Нигъмәтуллин Хәмәт, Гәрәев Габдулла, Хузиахметов Фарахи, Әһлиев Зайнак, Көләчев Фоат

Материалны Ибатуллина Шаргыя әзерләде. Январь 2017 ел